

**Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj, n. o.
15. ročník EUSTORY 2019/2020**

Božie muky
Príbeh malej architektonickej stavby v kontexte udalostí miesta a života
miestnych obyvateľov

BOŽIE MUKY na ŠARIŠI

Vypracoval: Jaroslav Sedlák a kolektív
Trieda: 4. G - MELT, Spojená škola, Ľ. Podjavorinskej 22, Prešov
Šk. rok: 2020/2021
Konzultant: Mgr. Slávka Vaníková

Obsah

Úvod	3
Božie Muky v v lokalite Šariša - mapa.....	4
Chminianska Nová Ves, okr. Prešov.....	4
Kaplička	4
Uzovské Pekľany, okr. Sabinov	5
Epidémia cholery.....	5
Hermanovce nad Topľou, okr. Vranov nad Topľou.....	6
Traja tankisti.....	6
Raslavice , okr.Bardejov	6
Zomreli, aby sme my mohli žiť	6
Torysa, okr.Sabinov.....	7
Pustovník a pustovňa	7
Lipany, okr. Sabinov	10
Sv. Tadej	10
Drienov, okr. Prešov.....	11
Zázrak v Drienove	11
Záver	12

Úvod

Autormi tejto prieskumnej práce sú študenti 4. G triedy . Naším zámerom bolo oboznámenie sa s architektonickými náboženskými pamiatkami – Božími mukami, v našom tesnom okolí domova.

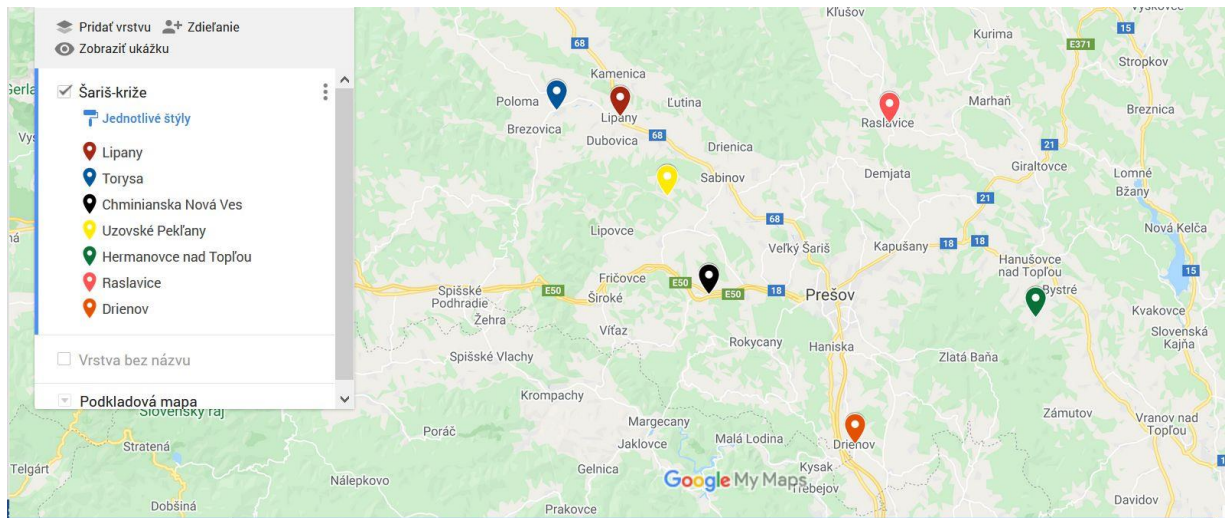
Spracovanie odborného posudku na jednotlivé stavby je pre nás náročné, nakoľko sme študenti SOŠ technickej , odbor MELT (mechanik elektrotechnik) Preto sme sa rozhodli pre jednoduchšiu formu spracovania témy : Božie muky - príbeh malej architektonickej stavby v kontexte udalostí miesta a života miestnych obyvateľov.

Autor každého príspevku o svojej obci spracoval získaný informačný materiál ako vedel. Niektorí z rozprávania svojich starých rodičov, inému stačil bicykel a fotoaparát. Všetci sme si pomáhali aj internetom – to je samozrejmé, a brali sme do úvahy autorské práva príspevkov.

Je to malý prínos k regionálnemu rozvoju cestovného ruchu, ale veľká skúsenosť zo skúmania nášho súčasného okolia a historických súvislostí.

Táto príručka by mohla poslúžiť ako typy na výlety, alebo na tzv. náboženskú turistiku.

Božie Muky v lokalite Šariša - mapa

Chminianska Nová Ves, okr. Prešov

Kaplička

Kaplička Sedembolestnej Pannej Márie bola postavená v roku 1956. V kapličke je veľká socha Panny Márie a pri nej sa nachádzajú kytice kvetov. Dal ju postaviť pán farár Varga. Ľudia z obce si ju postavili svojpomocne. Posvätená bola v roku 1957 pánom arcibiskupom. Kaplička slúži na osobné modlitby. Je postavená za bránou v blízkosti kostola, aby ju nepoškodili vandali. Bola rekonštruovaná v roku 2005. Pri tejto kapličke sa fotia prvopríjmajúce deti a birmovanci. Občania sú na túto kapličku hrdí a zároveň je to aj spomienka na pána farára.

Zapísal : Kubičko Tomáš, 4.G, SŠLP, Prešov

Uzovské Peklány, okr. Sabinov

V Uzovských Peklánech máme štyri kaplnky.

Kaplnka Povýšenia sv. Kríža

Táto najstaršia peklánska kaplnka z roku 1789 je dnes súčasťou kostola a slúži v priebehu roka na rôzne účely (spovedanie, detský kútik, Boží hrob, Jasličky). Pôvodne bol vchod do kaplnky zvonku, neskôr bola kaplnka prestavaná tak, aby bola prístupná z hlavnej lode kostola. V kaplnke bol pôvodne kríž, ktorý je dnes umiestnený na južnej stene svätyne. Dnes je v kaplnke umiestnená socha Sedembolestnej Panny Márie.

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie

Druhá najstaršia peklánska kaplnka z roku 1813 je umiestnená na križovatke ciest od Sabinova a Uzovského Šalgova. V kaplnke je umiestnená plastika Sedembolestnej Panny Márie.

Kaplnka sv. Šebastiána

Epidémia cholery

Kaplnka je umiestnená pri ceste, smerom na Jarovnice, v bezprostrednej blízkosti kostolného kopca. Postavená bola v roku 1831 z darov veriacich na pamiatku ukončenia cholerovej epidémie v obci. V kaplnke je plastika sv. Šebastiána. Podľa tradície práve v deň sviatku sv. Šebastiána sa skončila cholera v Peklánech. Takto mi to porozprávala moja babka Mária(74).

Bol som prekvapený, s akou vážnosťou mi to babka rozprávala.

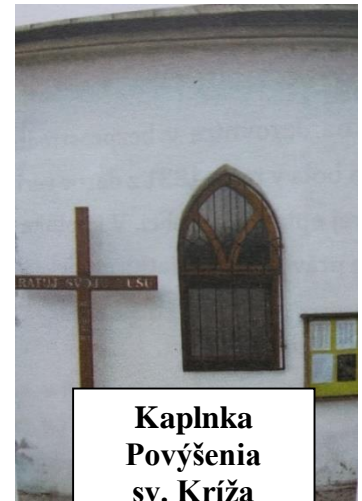
Kaplnka sv. Jána

Ona bola prekvapená, aké úlohy mám dávať v dnešnej modernej škole.

Kaplnka sv. Jána Nepomuckého

Kaplnka je umiestnená tiež pod kostolným kopcom pri ceste smerom na Sabinov. Postavená bola v roku 1908. V kaplnke je umiestnená socha sv. Jána Nepomuckého.

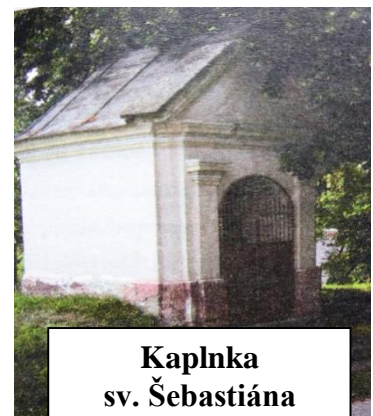
Spracoval: Patrik Hudák, 4.G, SŠLP, Prešov

Kaplnka Povýšenia sv. Kríža

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie

Kaplnka sv. Šebastiána

Hermanovce nad Topľou, okr. Vranov nad Topľou

Traja tankisti

Kaplnka Lurdskej Panny Márie sa nachádza nad obcou na rázcestí (krížne drah).

K miestu sa viaže skutočný príbeh o tanku, v ktorom po zásahu nemeckým nepriateľom v II. sv. vojne, zahynuli traja vojaci. Podľa rozprávania starých rodičov, možno práve ako tri deti v Lurdoch našli pokoj duše, aby aj títo traja vojaci našli tiež pokoj duší. Aby na tomto mieste sa ľudia pozastavili

a porozmýšľali nad obeťami vojny. Pár metrov vyššie je pamätník padlým hrdinom aj vojenská húfnica. Pre turistov je to milé prekvapenie a miesto na zastavenie a oddych...tak ako v minulosti boli kríže pri cestách nielen na modlitbu, ale i na prestávku.

Spracoval: Patrik Nič, 4.G, SŠLP, Prešov

Raslavice , okr. Bardejov

Zomreli, aby sme my mohli žiť

Pamätník bol v roku 1933 postavený na uctievanie si pamiatky padlých obyvateľov obce Raslavice, ktorí bojovali v 1.svetovej vojne, ktorá bola dovtedy najhorším ozbrojeným konfliktom v našich dejinách.. Pamätník bol financovaný z toho, čo obyvatelia prispeli. Už nie je nikto, kto by si pamätal jeho stavbu a krutosť 1. sv. vojny. Je postavený hneď nad židovským cintorínom, o ktorý sa už 70 rokov nemá kto starať.

Tento zvláštny tvar pamätnej tabule navrhli pozostalí a členovia Slovenskej Ligy v Amerike, ktorí prišli o svojich blízkych. Medzi nich patrí moja praprababka, ktorá v boji prišla o svojho manžela – môjho prapradedka.(tretí z prava) Jeho meno je vytesané do kamennej dosky. Každý, kto tieto mená číta si uvedomí, koľko ľudí bojovalo, aby si ochránili svojich blízkych.

Spracoval: Pavel Patrik, 4.G, prapravnuk

Torysa, okr. Sabinov

Pustovník a pustovňa

V intraviláne a chotári obce bolo umiestnených veľa sôch a kapličiek. Uprostred dediny bola socha Nepoškvrneného počatia P. Márie.

Na kopci smerom ku Dravciam bola socha sv. Jána a Pavla.

Pri ceste v toryskej časti Gerginovca bola kaplnka sv. Jána Nepomuckého, ktorá napoly zbúraná stojí dodnes.

Tieto fotografie na internete nenájdete. Kaplnka je taká zarastená burinou a kríkmi, že podľa babkinho rozprávania som ju naozaj našiel. Sám som bol prekvapený, že som o nej nevedel, nakoľko je trochu ďalej od cesty.

Na kopci poniže dediny stál drevený kríž a neďaleko neho bol domček zvaný „pustovňa“. Nevieme presne, kde domček stál, a prečo sa nazýval pustovňou. Starí torysania rozprávali, že malý kopec medzi cestou cez „Slacvinu“ a nad poľom zvaným „Za sady“ bola murovaná kaplnka, ktorej základy možno vidieť dodnes. Staré legendy hovoria, že do tejto kaplnky sa chodil modliť nejaký pustovník, ktorý si vraj vo voľnom čase privyrábal zbíjaním pocestných, keďže hlavná hradská cesta zo Spiša do Lipan viedla neďaleko tejto kaplnky. Jestvuje aj ďalšia verzia tohto rozprávania o mníchovi, pútnikovi, ktorá sa viaže k neďalekému poľu, preto túto kaplnku nazývali „Nad pútnika“.

V časti Gerginovca bola kaplnka sv. Jána Nepomuckého, ktorá napoly zbúraná stojí dodnes.

Starí torysania vravia, že kríže v našej obci sa stavali na poliach, pretože ľudia, ktorí obrábali pôdu sa často pri nich zastavovali, modlili sa a ďakovali za úrodu. Na najvyššom kopci v obci Torysa-Homolka, bol postavený kríž, pri ktorom ľudia každoročne ďakujú, modlia sa a stretávajú sa každoročne posledný deň v kalendárnom roku. V tento deň sa pri kríži schádzajú ľudia nie len z našej obce, ale aj ľudia z okolitých či ďalekých miest. Pri tejto príležitosti sú tam prítomní aj kňazi, ktorí spolu so svojimi veriacimi ďakujú za ďalší prežitý rok. Je zvykom, že ľudia z okolitých dedín pripravujú tradičné jedlá, ktoré po záverečnej modlitbe a ďakovaní sú pripravené pre verejnosť. (in: http://www.obectorysa.sk/e_download.php?file=data/editor/93sk_1.pdf&original=PRO_Torysa__.pdf)

Tento kríž bol postavený ľuďmi ktorý chodili obrábať polia a pri oddychu ho postavili. A oddýchli si tam.

Na Homôlke 801 m n.m.
– najvyšší vrch obce Torysa,
okr. Sabinov

Kríž, ktorý sa nachádza na cintoríne je najmladší v Toryse.

Postavený na 100. výročie povodní v obci Torysa v roku 2013.

Na počesť padlých vojakov počas II. svetovej vojny.

Pod'akovanie za zdravie v roku 1938, postavený rodinou Kuchárovou.

Lipany, okr. Sabinov

Sv. Tadej

Božie muky v Lipanoch sa nachádzajú v obývanej časti, pri rodinných domoch. V kaplnke, na Jánošíkovej ulici je soška svätého Tadeja (Tadeáša), ktorá je chránená mrežami kvôli vandalizmu.

Dnes sv. Júda Tadeáš patrí medzi najmenej známych a zrejme aj uctievaných apoštolov medzi veriacimi. Boh má osobitnú záľubu v tých, ktorí sú najviac ponižovaní a zaznávaní. Zrejme aj preto sa pripisuje orodovaniu sv. Júdu osobitný úžitok. Dnes sv. Júda Tadeáš je v Cirkvi uctievaný ako orodovník v osobitne ťažkých a bezvýhodiskových situáciách.

Zaujímavé je, že i ja som bol v takej situácii hľadania kaplniek, ktoré nie sú na internete.

Z novej vyhladkovej veže vidieť okolie, predovšetkým regióny Šariša a hornej Torysy. Najviac zaujmú pohľady na Slanské vrchy, Čergov, Bachureň, ale aj Šarišský a Hanigovský hrad.

Viem, že toho nie je veľa, ale v Boha vôbec neverím, takže o tom neviem skoro nič. Dlhو mi trvalo, kým som tú kaplnku v meste vôbec našiel. Starých rodičov už

nemám a pamätníkov kvôli projektu určite ohrozovať nebudem. Na túto školskú úlohu určite nezabudnem, zakaždým, keď pôjdem do prírody.

Spracoval: Samuel Spišák, 4.G, SŠLP, Prešov

Kríž v Lipanoch, smerom na novo postavenú vyhladkovú vežu

Drienov, okr. Prešov

Zázrak v Drienove

15. august 1949 podľa rozprávania mojej babky

Obec Drienov sa nachádza medzi Košicami a Prešovom, v údolí rieky Torusy, obklopenom po jednej strane horami Slanské vrchy a po druhej strane Spišským pohorím. Okolie Drienova ma peknú polohu a úrodný kraj.

Celý deň počas posviacky bolo slnečné počasie. Slniečko pomaly klesalo a začalo sa zvečervieť. Bolo okolo 7. hodiny večer a tu zrazu od lesa, od Slanských vrchov blížil sa neobyčajný šum. Nič nebolo vidieť. Neprší! Slniečko ešte svieti. Šum sa zosilňuje a vyvoláva u niektorých Drienovčanov strach. Ale nevedia sami, čo to je. Iní zase sa kludne hostia. Aj tu platia slova: „Buďte pripravení, bedlite, aby ste neboli prekvapení!“ A ozaj to bolo pre mnohých prekvapením.

Od Slanských vrchov tiahne sa z lesa úzky, malý potok cez dedinu Drienov a krátko za dedinou vyúsťuje do rieky Torusy. Tentokrát bol skoro bez vody. Keď sa ľudia chceli o neznámom zvuku presvedčiť a vychádzali zo svojich izieb na dvor, už bolo neskoro. Zneli len slová: Pomoc! Pomoc! Bože náš! Stačili vysloviť a už bol 5 metrov vysoký val vody v ich blízkosti a už ich voda vliekla. A tak plávali všetci členovia rodiny, zápasiac so smrťou. Okolo potoka je rozložené po oboch stranách nižšie položené údolie, takže sa voda rozliala len v tom rozsahu a asi 1000 metrov. V údolí bolo zaliatych okolo 100 rodinných domov a rôznych hospodárskych stavieb. Najbližšie k lesu bol cigánsky tábor s niekoľkými desiatkami chalúp. Prvý nával vody zmietol ich chalupy z povrchu zemskeho a mnohí z nich plávali spolu so svojím inventárom. Drienovčania, ktorí bývajú vo vyšších polohách obce neboli postihnutí. A keď spozorovali veľké nebezpečenstvo, už bolo neskoro. Ľudia, ktorí boli ďaleko od potoka, nevedia nič o potope. A v diaľke bolo vidieť, ako voda nesie svoje obeť, domy, stohy, drevo, domáce zvieratá. Zúfalý hlas ľudí volajúci o pomoc, plač, vyvolávalo hrozný strach, ale pomoc nemohol poskytnúť nikto, lebo dravý prúd vody bol by pohltiť každého.

Vedľa cintorína je postavená asi 2 m vysoká kaplnka, ktorá je vpredu opatrená skleneným oknom, takže je veľmi dobre vidieť sochu Lurdskej Panny Márie a svätej Bernadety. Po nejakom čase voda začína klesať. Kaplnka bola zaplavená vodou a nik nevedel, či tam po nej niečo zostane, keď tak prudká voda nenechávala nič nedotknuté, čo jej do cesty prišlo. Na veľké prekvapenie malá kaplnka Lurdskej Panny Márie, ktorá bola vodou zahalená, zostala neporušená, ako by sa nič nebolo stalo. Nič iného, ako „veľký zázrak“. Je to zázrak v Drienove! V nasledujúci deň, po vyhlásení v rádiu o potope, prišlo mnoho zvedavcov z celého Slovenska, ba aj zo susedných štátov pozrieť následky katastrofy. Gréckokatolícka cirkev bola už 10 mesiacov v rukách pravoslávnych, lebo tak chceli komunisti, ktorí sa dostali k moci, aj keď v Drienove veriaci neboli.

Kaplnka Lurdskej Panny Márie nezostala opustená. Každoročne 15. augusta ide ku kaplnke sviečkový sprievod z rímskokatolíckeho aj gréckokatolíckeho kostola a mnohí tu ďakujú svojej Matke za ochranu, za vyslyšané prosby a zázraky. Zapôsobilo to aj na miestnych komunistov, ale neopovážili sa túto pobožnosť zakázať. Až v posledných, rokoch keďže tento mariánsky sviatok štát neuznáva, musia sa tieto cirkevné slávnosti vykonávať večer.

Kríže a kaplnky - sú to miesta pripomínajúce ťažké životné udalosti, ale aj miesta vyjadrujúce pevnú vieru, vďaku a chválu všemohúcemu Bohu.

Spracoval: Šimon Szentiványi, 4.G, SŠLP. Prešov

Záver

Zapojením do tejto súťaže 15. ročníka EUSTORY , sme si obohatili naše vedomosti o vlastnej obci, o živote v nej, o jej histórii. Dozvedeli sme sa, prečo tu máme kríže, na akých miestach sú postavené a z akej príležitosti.

Kolektívny autor by mohol za všetkých povedať: „ Sme radi, že máme Božie muky v obci, lebo cez nich je vyjadrená história obce, udalostí a príbehy rodín i vďačnosť za život a zdravie.“